

Handläggare
Moa Edin
Telefon: 08-50803305

Till
Järva stadsdelsnämnd

Remiss - EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2023/837

Förvaltningens förslag till beslut

1. Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.
2. Järva stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna till Järva stadsdelsnämnd.

Europeiska kommissionen har presenterat ett förslag till rådets förordning om gemensamma regler i EU om behörig domstol, tillämplig lag och ömsesidigt erkännande av åtgärder till skydd för utsatta vuxna vid gränsöverskridande situationer och om inrättandet av ett europeiskt fullmaktsintyg och sammankoppling av myndigheters register. Kommissionen har även presenterat ett förslag till rådsbeslut om bemyndigande för EU:s medlemsstater att bli eller förbli parter till 2000 års Haagkonvention om skydd för vuxna i internationella situationer.

Förordningen och rådsbeslutet innehåller en paketlösning där det föreslås att länder ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission, vilket skulle kunna komma att innebära att förordningen och rådsbeslutet även skulle gälla vissa länder utanför EU. I teorin skulle förordningens och rådsbeslutets förslag kunna innebära att exempelvis en kommun i Sverige kan bevilja en stödinsats i ett annat land men också då stå för kostnaden när det gäller verkställigheten. Mottagande land skulle då endast ansvara för verkställigheten av insatsen.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att ett annat EU-land ska kunna erkänna den god man/och eller förvaltare som är förordnad i

exempelvis Sverige då det förväntas bidra till att den enskildes möjlighet till skydd i gränsöverskridande situationer ökar.

Förvaltningens uppfattning är att det är svårt att förutse vilka konsekvenser som förordningens och rådsbeslutets förslag skulle kunna komma att innebära i praktiken för kommuner i Sverige.

Ställningstagande till att Sverige ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission är en fråga som förvaltningen hänvisar till Sveriges Riksdag.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat en remiss om EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna till Järva stadsdelsnämnd för besvarande. Övriga remissinsatser är stadsledningskontoret, socialförvaltningen, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd och Skarpnäcks stadsdelsnämnd. Järva stadsdelsnämnd har beviljats anstånd att inkomma med sitt yttrande över remissen den 29 september.

EU strävar efter att skapa, bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där fri rörlighet för personer, tillgång till rättslig prövning och full respekt för de grundläggande rättigheterna säkerställs.

På EU-nivå har mer än 20 EU-förordningar antagits för att harmonisera de internationella privaträttsliga reglerna, vilket har lett till att hindren för rättsligt samarbete mellan medlemsstaterna har blivit mycket färre med utgångspunkt i principen om ömsesidigt förtroende. Det finns dock inget instrument för rättsligt samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller skydd för vuxna.

Den 13 januari 2000 antog Haagkonferensen för internationell privaträtt (Haagkonferensen), en mellanstatlig organisation vars syfte är att arbeta för att gradvis förenhetliga reglerna om privaträtten, konventionen om internationellt skydd för vuxna (2000 års Haagkonvention). Konventionen innehåller en omfattande uppsättning regler om internationell behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av skyddsåtgärder samt bestämmelser om företrädarbefogenheter. Konventionen innehåller också mekanismer för samarbete mellan myndigheter och centralmyndigheter i de länder som har ratificerat konventionen (fördragsslutande parter).

2014 gavs en särskild utredare i uppgift att lämna förslag om ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention om internationellt skydd för vuxna. I utredningsdirektivet ingick att analysera behovet

av författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda konventionen samt lämna förslag till de författningsändringar som ett tillträde till konventionen ger anledning till. Uppdraget redovisades i Skydd för vuxna i internationella situationer – 2000 års Haagkonvention SOU 2015:74. I betänkandet föreslogs att Sverige skulle tillträda konventionen.

Ärendet

Europeiska kommissionen har presenterat ett förslag till rådets förordning om gemensamma regler i EU om behörig domstol, tillämplig lag och ömsesidigt erkännande av åtgärder till skydd för utsatta vuxna vid gränsöverskridande situationer och om inrättandet av ett europeiskt fullmaktsintyg och sammankoppling av myndigheters register. Kommissionen har även presenterat ett förslag till rådsbeslut om bemyndigande för EU:s medlemsstater att bli eller förbli parter till 2000 års Haagkonvention om skydd för vuxna i internationella situationer.

Den föreslagna förordningen skulle gälla i medlemsstaterna, medan 2000 års Haagkonvention skulle vara tillämplig när det gäller länder utanför EU som är parter i konventionen. Eftersom vuxna i EU kan ha förbindelser med både medlemsstater och länder utanför EU (t.ex. äga egendom där eller ha personliga band dit) är en sammanhängande internationell privaträttslig ram för skydd för vuxna i både EU och länder utanför EU som är parter i konventionen avgörande för att säkerställa skyddet för vuxna i internationella situationer. Båda förslagen kompletterar således varandra och läggs därför fram tillsammans.

Antalet vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte är i stånd att försvara sina intressen inom EU ökar. Orsaken är en åldrande befolkning och de åldersrelaterade sjukdomar som medföljer samt det ökande antalet personer med funktionsnedsättning. Berörda personer kan, beroende på den nationella lagstiftning i den medlemsstat där de är bosatta, omfattas av en skyddsåtgärd som beslutas av en domstol eller en administrativ myndighet, eller få hjälp av en tredje part som de i förväg har utsett (genom företrädarbefogenheter) att ta tillvara deras intressen.

Ett växande antal vuxna som behöver hjälp med att fatta beslut och försvara sina intressen leder, i kombination med människors ökade rörlighet inom EU, till att vuxna ställs inför ett antal problem i gränsöverskridande situationer. Vuxna kan exempelvis behöva förvalta sina tillgångar eller fastigheter i ett annat land, få akut eller planerad sjukvård utomlands eller flytta till ett annat land av olika skäl. I dessa gränsöverskridande situationer ställs vuxna inför

komplexa och ibland motstridiga internationella privaträttsliga regler i medlemsstaterna. I dessa regler fastställs vilken domstol eller annan myndighet som är behörig att vidta skyddsåtgärder (myndigheten) och som har jurisdiktion, vilken lag som är tillämplig på den vuxnes fall och hur ett beslut som fattas eller företrädarbefogenheter som upprättas utomlands ska erkännas eller verkställas. Detta leder till betydande rättslig osäkerhet för vuxna, deras familjer och deras företrädare när det gäller vilka regler som kommer att gälla just i deras fall och vilka förfaranden de måste följa och formaliteter som de måste fullgöra. För att säkerställa att skyddet fortsätter att omfatta dem i andra länder, och att de kan åtnjuta sina rättigheter utomlands, måste de ofta gå igenom långa och kostsamma förfaranden. I vissa fall erkänns ändå inte det skydd som de omfattas av och de befogenheter som getts deras företrädare, vare sig av utländska domstolar eller av icke-rättsliga aktörer så som banker, sjukvårdspersonal eller fastighetsmäklare.

De vuxna som avses i förordningen är personer som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte är i stånd att försvara sina intressen. Nedsättningen eller den bristande personliga förmågan kan vara permanent eller tillfällig och av fysisk eller psykosocial karaktär. Det kan också gälla vuxna som drabbas av åldersrelaterade sjukdomar, så som demens, eller av olika sjukdomstillstånd som innebär att förmågan att försvara sina intressen sätts ur spel, exempelvis koma.

Förordningen gäller

- Fastställande av nedsatt eller bristande personlig förmåga för en vuxen och förordnande om en skyddsordning
- Placering av den vuxne under en rättslig eller administrativ myndighets skydd
- Förvaltarskap, godmanskap, intressebevakning eller liknande institut
- Förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom, eller som ska företräda eller bistå den vuxne
- Beslut om placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan tillhandahållas
- Förvaltning av, bevarande av eller förfogande över den vuxnes egendom
- Beviljande av tillstånd till ett särskilt ingripande för att skydda den vuxne eller dennes egendom

Det råder enighet om att 2000 års Haagkonvention är ett effektivt internationellt privaträttsligt instrument som uppfyller sina ändamål på global nivå. För närvarande är dock endast tolv medlemsstater i EU parter i konventionen och ratificeringen av konventionen går

långsamt. I vissa medlemsstater har det lagförslag som genomför ratificeringen behandlats av parlamentet i flera år, eller så har det inte lagts fram av regeringen trots att det förberedande arbetet har avslutats. Mot denna bakgrund har kommissionen beslutat att lägga fram ett initiativ som syftar till att bemyndiga de medlemsstater som ännu inte är parter i konventionen att ratificera eller ansluta sig till den. Det är avgörande att medlemsstaterna och andra stater ratificerar konventionen för att den ska fungera effektivt. Sverige är en av de medlemsstater som både behöver underteckna och ratificera konventionen för att bli part av den.

EU och medlemsstaterna är parter i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (UNCRPD-konventionen) och utgör sedan den antogs 2006 den internationella grunden för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Samstämmigheten mellan 2000 års Haagkonvention och de rättigheter som fastställs i UNCRPD-konventionen har erkänts vid flera tillfällen då de beaktar den vuxnes intressen och respekten för individens värdighet och oberoende. 2000 års Haagkonvention främjar vissa viktiga mål i UNCRPD-konventionen, så som artikel 12 om likhet inför lagen och artikel 32 om internationellt samarbete. Personer med funktionsnedsättning och deras familjer möter olika typer av hinder när de flyttar från en medlemsstat till en annan. Detta innebär att de inte kan åtnjuta sin rätt till fri rörlighet på lika villkor som andra.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen äldre, funktionsnedsättning och socialpsykiatri i samarbete med avdelning individ- och familjeomsorg. Järva stadsdelsnämnds råd för funktionshinderfrågor gavs tillfälle att yttra sig i ärendet på rådets sammanträde den 22 augusti.

Förvaltningens synpunkter och förslag

En del av förordningens förslag handlar om att ett annat EU-land ska kunna erkänna den god man och/eller förvaltare som är förordnad i exempelvis Sverige. Sverige ska också vid behov kunna förordna en god man eller förvaltare för en person som exempelvis bor i ett annat EU-land. Förvaltningen ser positivt på detta förslag som förväntas bidra till att enskildas möjlighet till skydd ökar. Förslaget involverar bland annat enskilda med funktionsnedsättning och är ett framsteg när det gäller respekten för den rätt till oberoende som fastställs i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

vilket skulle kunna komma att innebära att förordningen och rådsbeslutet även skulle gälla vissa länder utanför EU. I teorin skulle förordningens och rådsbeslutets förslag kunna innebära att exempelvis en kommun i Sverige kan bevilja en stödinsats i ett annat land men också då stå för kostnaden när det gäller verkställigheten. Mottagande land skulle då endast ansvara för verkställigheten av insatsen. Förslaget utgår från att beställande kommun och verkställande kommun är överens i de olika länderna. Förordningens och rådsbeslutets förslag skulle innebära att det blir upp till varje kommun i Sverige att besluta om de ska ansvara för verkställigheten av ett beslut om insats som fattats i ett annat land.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget har högt ställda ambitioner men att det är svårt att förutse vilka konsekvenser som förordningens och rådsbeslutets förslag skulle kunna komma att innebära i praktiken för kommuner i Sverige. Det kräver troligtvis särskilda kunskaper både vad gäller beslutsfattande och verkställighet av en insats. Uppföljningar av en insats som verkställs utomland torde generera kostnader både i tid och resurser. Även om beställande land ska stå för kostnaderna vad gäller verkställighet, kommer det troligtvis att krävas resurser i form av medarbetare inom vård- och omsorg.

Järva stadsdelsnämnds råd för funktionshinderfrågor ställde sig positiva till EU-kommissionens förslag men bedömer att det riskerar att bli kostnadsdrivande om insatser ska verkställas i andra länder.

Ställningstagande till att Sverige ska ansluta sig till 2000 års Hagkommission är en fråga som förvaltningen hänvisar till Sveriges Riksdag.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Victoria Callenmark
Stadsdelsdirektör

Ingrid Brännström
Avdelningschef

Bilagor

1. Följebrev EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna
2. Bilaga - EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna - Förslag till förordning
3. Bilaga - EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna- Förslag till rådsbeslut

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Victoria Callenmark, Stadsdelsdirektör	2023-09-11
Ingrid Brännström, Avdelningschef	2023-09-11